

Werk

Titel: Gemmarum Et Lapidum Historia

Autor: Boot, Anselmus Boetius

Verlag: Maire

Ort: Lugduni Batavorum

Jahr: 1636

Kollektion: Antiquitates_und_Archaeologia; Antiquitates_und_Archaeologia_ARCHAEO18

Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen

Werk Id: PPN643798072

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN643798072>

OPAC: <http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=643798072>

LOG Id: LOG_0021

LOG Titel: Cap. CCLXX. [-] CCCII.

LOG Typ: chapter

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain these Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

pulcherrimum, & candidissimum. Volateranum facillime uritur, nec ingenti mole reperitur. Id aliquando Onychis instar pellucet, fragile admodum, ac aspectu, quia varium, gratissimum. Variis præterea coloribus, Jaspidis instar, prope Moguntiam invenitur, ex quo monumenta, & Epitaphia fiunt visu iucundissima. Molle est admodum, ac potius nondum perfectus Jaspis, quam imperfectum Marmor videtur. Vividos enim habet colores, ac frustulis non magnis (ut in Marmore) sed exiguis interiectis etiam venis subtilioribus, distinguitur.

a Libro 36. Naturalis historia cap. 22. littera d.

C A P. CCLXX.

De Alabastritis, & Alabastri viribus.

Alabastrites lapis in vascula aptatus, optime imposita unguenta, ne corrumpantur, conservat. Qui Onychis colorem habet, ustus, ac resinæ commixtus, *a* Dioscoride teste, durities resolvit, ac cum cera mixtus dolores stomachi compescit, gingivas adhibitus constringit. *b* Galenus etiam ad ventriculi dolores propinari asserit.

Alabastrum candidum in pulverem redactum, ac cum lacte ebibitum scrupuli pondere, dysenterias, alvi fluxus certo experimento sanat, vehementer enim constringit. Si magna copia sumatur, Gypsi instar, nocere potest. Ustum quia humore quovis concrefcit, intrinsicè sumi non potest, strangulat enim, vel gravi dolore ventriculum premit. Aqua in qua solutum est Alabastrum ustum, oculorum lachrymis exiccandis non parum prodest, omnesque alias, quas Gypsum, obtinet facultates.

Ad dysenterias, & alvi fluxus.

a Libro

a Libro V. de re medica cap. IIO.

b Galenus lib. IX. de simplicium medicament. facultat. Notandum ex hoc lapide sumpsisse nomen, Vnguentum Alabastrinum Benedicti Victorii Faventini, descriptum in Empirica sua cap. I. de dolore capitis, quod iam in frequenti usu est, prodestque in omni dolore capitis, sive per essentiam, sive per consensum, sive febris adsit, sive non: ac in omni tempore paroxysmi, excepto principio.

C A P. CCLXXI.

De cinereis Marmoribus.

Zeblicii.

Tiberium.
Augusti.

IN Germania, & Italia cinerei coloris variæ Marmoris, Alabastritidis, & Alabastri species reperiuntur. Hildeshemii effoditur quod cornu ustum oleat, aliud quod incolæ serpentinum vocant venis, punctisque candidis, flavis, & nigris distinctum, id Zeblicium ab oppido Misena in Saxonia ab Agricola vocatur. De quo plura, quia plerunque viride est, scribam in cap. de viridibus Marmoribus, ubi etiam Tiberium, & Augustum Marmor describam, quæ videntur cinerea fuisse. Reperitur aliud Rochlicianum interdum maculis luteis ornatum, interdum nigris, quæ sunt cornicum ungulis similes. In Italia aliud est nigris maculis, quæ serpentibus similes sunt.

C A P. CCLXXII.

De nigris, fuscis, ac lividis Marmoris speciebus.

Chrysitis.
Alabandinus.
Obsidianus.
Buga.

INter nigra Marmora narratur Basaltes, seu Basaltes, lapis Lydius, seu Chrysitis Alabandinus, de quo in capite de Alabastrite egi, Obsidianus lapis, Buga Hispanorum, & veterum Marmor Numidicum

cum quod interdum livefcit, interdum flavescit. Lividum eximie splendet: tale Pifis in templo cathedrali confpicitur. Nam ex eo Herculis ftatua à Pifanis ex Numidia translata, Marmorei fuffefti fulcrum, vice columnæ eft. De eo a Plinius ita fcribit: M. Lepidus Catulli in fenatu collega, primus omnium limina ex Numidico Marmore in domo pofuit magna reprehenfione. Hoc primum inventi Numidici Marmoris veftigium invenio, non in columnis tantum, cruftifve, ut Mamurra Caryftium Marmor pofuit, fed in maffa, ac viliffimo liminum ufu. Ex Numidico flavefcente multæ columnæ Romæ extant. Nigrum Marmor eft Luculleum à Lucullo confule dictum, qui primus id Romam invexit ex Nili infula, ubi reperitur. Obsidianus lapis nigerrimi coloris, ab Obsidio primum inventus in Æthiopia, Marmoris genus eft. Hic aliquando translucet, craffiore visu, atque in fpeculis parietum pro imagine umbras reddit. Gemmas multi ex eo faciunt, teftè Plinio, qui fic inquit lib. 36. cap.26. Videmus (fupple ex Obsidiano) folidas imagines D. Augufti, capti materia huius craffitudinis: dicavitque ipfe pro imiraculo in templo Concordiæ Obsidianos quatuor elephantos. Remifit & Tiberius Cæfar Heliopolitarum ceremoniis reper tam ibi in hæreditate eius, qui præfuerat Ægypto, Obsidianam imaginem Menelai. Ex quo apparet, antiquior materiæ origo, nunc vitri fimilitudine interpolata. Xenocrates Obsidianum lapidem in India, & in Samnio Italiæ, & ad Oceanum in Hispania nafci tradit. Huic non diffimile Marmor effoditur Seravitiæ, & Carrariæ in Hetruria, adeo nigrum, ut cum perpolitum eft fpeculi inftar finceras imagines reddat. Huiusmodi Pifis ad valvas Ecclefiæ cathedralis confpicitur. In Seravitia fodina extant

*Lucul-
leum.*

*Obsidia-
nus.*

496 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
tant atra Marmora, distincta venis candidis, & aureis. Ex priore Marmore quod venas albas habet, duæ columnæ positæ in campo sancto Pisano ad monumentum, quod Gregorius 13. Pont. Max. fratri posuit, extant. Vocant Itali hoc Marmoris atri genus *Paragone*, quia eo lapidis Lydii vice utuntur ad aurum examinandū. Reperitur huiusmodi nigri Marmoris genus etiam in Belgio, quod à Belgis *Toutstein*, à Gallis *Pierre de touche*, à Germanis *probiestein* vocatur, quia examinando auro & argento, quorum signum ad se rapit, utile est. Ex hoc Marmore monumenta aliquot, & sedes tres egregie elaborate, splendentes, & nigerrimæ, in choro templi cathedralis in urbe celeberrima Brugensi spectantur. Ex eodem lapide Tumba illustrissimi ducis Mauritii electoris dicitur constructa, & tabulæ nonnullæ in quibus epitaphia inscribuntur. Invenitur etiam atrum Marmor in Belgio, quod sulphur, & aliud, quod cornu ustum olet. Atra Marmora Annabergæ, Ratisbonæ, & prope Galliæ Andegavum, aliisque multis in locis inveniuntur.

Paragone.

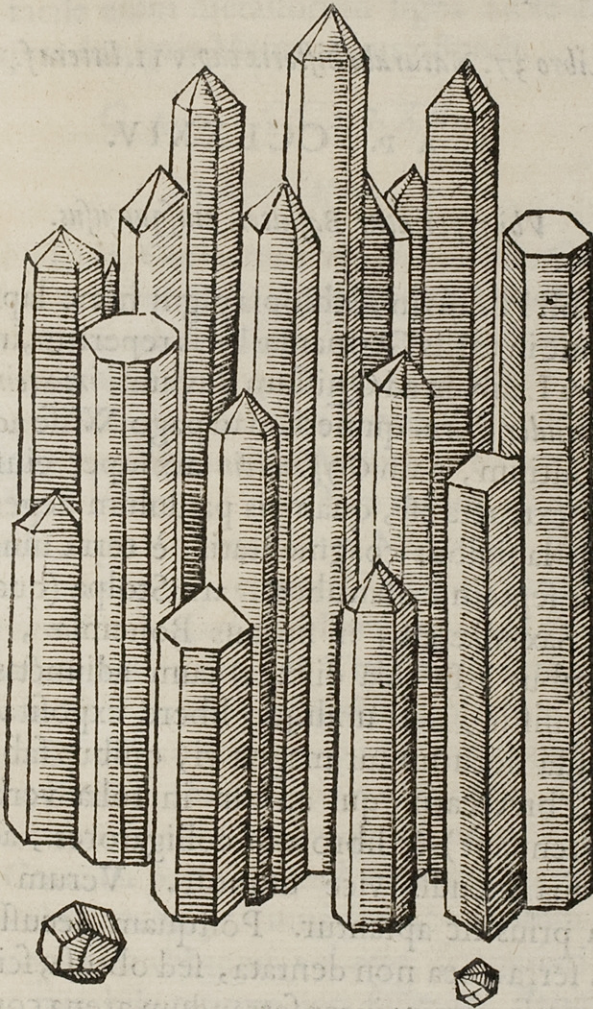
a *Libro 36. Naturalis historia cap. VI. littera b.*

C A P. CCLXXIII.

De Basalte, aut Basano atri Marmoris genere.

BAsaltes à a Plinio ad Marmora refertur, quia exactissime poliri potest. Marmoris itaque genus est durissimum, limis resistens, ferrei coloris, à basal, quod Æthiopice ferrum significat, sic dictum. Appellatur etiam Basanus à Βασανίζω, id est diligenter examino, quia eo argentum, & aurum examinatur, & probatur, non minus, quam Lydio lapide, Germanice vocatur *ein meisner probierstein*, aut *ein meisni-*

meisnischer harter eysefarbner marmer. Crescit forma, & crassitudine ligni mediocris, singularis quidem, verum copiosus, atque ita iunctus, coaptatusque, veluti si à fabro lignario commissus esset, septem, sex, quinq; nonnunquam, sed rarius quatuor habet angulos, figura, & trabis erectæ, foris lævis & tactu minime asper, ferrugineus, ponderosus, duritie Adamantina. De Basalte Plinius hoc modo:

Invenit Ægyptus in Æthiopia, quem vocant Basal-

li

ten,

498 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
ten, ferreo colore, atque duritie, unde & nomen ei
dedit. Nunquam hic maior repertus est, quam in
templo Pacis ab Imp. Vespasiano Augusto dicatus:
Argumento Nili xvi. liberis circa ludentibus, per
quos totidem cubiti summi incrementi augentis se
annis intelliguntur. Non absimilis illi narratur in
Thebis delubro Serapis, ut putant, Memnonis sta-
tua dicatus: quem quotidiano Solis ortu contactum
radiis, crepare dicunt.

a Libro 37. Naturalis historia cap. vii. littera f.

C A P. CCLXXIV.

Vbi reperiatur Basaltes, eiusque usus.

SCRIBIT Plinius in Æthiopia gigni hunc lapidem.
Nunc in variis Germaniæ locis reperitur, in Sile-
sia extra Laubam ad Quillum fluvium, *im Steinbruch
vorm Brüder thorn*, quinetiam in pago Wise ad Gry-
phimontium, nam *Gryffenstein* arx super eiusmodi
faxum extructa est, quamvis paululum degeneret.
Basaltis lapidibus coagmentatis, è terra ulnas de-
cem & septem exstantibus, arx Stolpa (quæ Ele-
ctoris Saxoniae est, in finibus Bohemiae, tribus
milliaribus à Dresda distans) cum adiunctis ædi-
ficiis insistit, aëri undique libere exposita. In-
de frustra decutiuntur magna vi, quibus fabri fer-
rarii, bractearii (qui aurum in folia verberan-
do extenuant) & librorum colligatores, ad arti-
ficia sua incudis vice utuntur. Verum ea ad
usum prius sic aptantur. Postquam decussa fue-
rint, ferra aenea non dentata, sed obtusa, scindun-
tur, aut secantur: inter ferrandum arena continuo
interferitur, ac aqua affunditur: ita æs durum re-
manet,

*Bractea-
rius quid
sit.*

*Modus se-
candi Ba-
salten.*

manet, quod absque aqua, continuo affricu incalesceret, & emollesceret, & arena ab ære duriore pressa lapidem secat. Sed aliquot diebus opus est antequam hujusmodi lenta sectio perficiatur. Redigitur hic lapis in coticulas, auri & argenti examinandi gratia, tum Basani nomen ab officio, non minus quam Lydius lapis, qui solus huic muneri olim dicatus videbatur, meretur. Observavi omne nigri Marmoris genus ad examinanda metalla usui esse posse, facile enim metallorum signa ad se rapit, ut in capite de nigris Marmoribus ostendi.

CAP. CCLXXV.

De Lydio lapide.

LYDIUS lapis, Germanicè *ein probierstein*, Gallice *Lyne pierre de touche*, à Lydia regione unde adferrebat, Basanus ab officio, quod eo metalla examinarentur, Chrysitis quia auro probando inferrebat, & Cotricula, quia tali forma in usum aptabatur, olim appellatus fuit. Arrum, & ferreum habet hic lapis colorem, interdum rufum; ad polituram aptus, quamobrem inter Marmoris species etsi numeretur, non peccatur. De eo a Plinius ita: Lapis quem Coticulam appellant, quondam non solitus inveniri, nisi in flumine Tmolo, ut author est *b* Theophrastus: nunc vero passim, quem alii Heraclion, alii Lydium vocant, quaternas uncias longitudinis, binasque latitudinis non excedit. Quod à Sole fuit in eo melius, quam quod à terra.

*Cotricula.**Heraclion.*

Hac Cotricula periti, cum è vena ut lima rapuerint experimentum, protinus dicunt quantum auri sit in ea, quantum argenti, vel æris, scrupulari differentia, mirabili ratione non fallente. Probatur lapis hic si politus, in halitu hominis sudet protinus.

Proba lapidis.

500 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
nus, nubemque discutiat. Hodie ad auri explora-
tionem nigro Marmore, vel Basalte, ut dixi, utun-
tur. Item in Italia subviridi quodam lapide quem
verdello vocant. Inveniuntur passim in variis Ger-
maniae locis circa flumina Cotes nigerrimæ, quæ
expolitæ, lapidis Lydii vices suppleant, ac pro iis ha-
beri possunt.

a Libro 33. *Naturalis historia cap. 8. littera b.*

b Libro *πεί λιθων.*

C A P. CCLXXVI.

De Marmoribus viridibus, & cinereis.

INter viridia Marmora a Plinio authore, pretio-
sissimi generis Lacedæmonium viride, cunctisque
hilarius, sic & Augustum, ac deinde Tiberium, in Æ-
gypto, Augusti, ac Tyberii primum principatu re-
perta. Differentiaque eorum est ab Ophite lapide,
qui serpentium maculis similis est, unde & nomen
accepit, illa vero maculas diverso modo colligant.
Augustum enim undatim crispum in vortices, Ti-
berium sparsim convoluta canitie, utrumque enim
cinereum non minus, quam Tephria Ophitis spe-
cies. Præterea ex Ophite columnæ non nisi parvæ
admodum inveniuntur, ex prædictis maximæ. La-
cedæmonio insunt in viriditate maculæ parvæ, &
frequentes clariores similitudine Ophitis, ob id ex
Alberto Serpentinum Marmor vocatum fuit, sed
falso, cum Serpentinum Marmor, aut Ophites tum
solum vocari debeat, cum maculæ serpentium ma-
culis, situ, & forma similes fuerint, ut ex paulo ante
Plinii verbis colligi potest. Huius Lacedæmonii
Marmoris, quod à nonnullis Laconium vocatur,
non nisi parva fragmenta reperiri dicuntur. Ex iis

Tephria.

*Serpenti-
num Mar-
mor.*

Laconiū.

Pis

Pisis pavimentum Cathedralis ecclesiæ ornatum est, uti & parietes opere Mosaico : alibi quoque incrustationes ex eo habentur. Aliud genus est ex atro obscure viride, quod crucibus dilutæ viriditatis ita eleganter depictum est, ut quis in ipso Marmore non natus, sed depictas arbitretur. Id in Musæo ducis Saxonix mihi ostensum fuit. Frustra ibidem capituli humani magnitudine conspexi. Dicebatur in Mysnia effodi, ac pro Ophitis specie habebatur. Inveniuntur varia macularum compositione ornata Marmora, huiusmodi sunt duæ crustæ quadratæ amplitudine cubitali ad monumentum Gregorianum in campo S. Pisano, ac duæ columnæ ad sacellum S. Reinerii in templo : omnes hilari viriditate splendentes. Ex hoc genere putatur Thyites *b* Dioscoridis, quem in Æthiopia gigni colore subviridi similitudine Jaspidis asserit. Verum quia mollis est, ad Alabastris species potius referrem, vel potius ad Galactitis genera, quia lacteum succum reddit. Aliqui hunc verdellum Italarum, quo aurum probant, arbitrantur. De Thyite capite 230. huius libri egi.

a Libro 36. Naturalis historiæ cap. VII. littera b.

b Libro V. de re medica cap. III.

C A P. CCLXXVII.

De Ophite veterum, & recentiorum Serpentina.

Veteribus Ophites dicebatur Marmor, vel Alabastrum, quod serpentis forma maculas distinctas, & dispositas, etiam cuiuscunque coloris habebat. Non enim color lapidi nomen Ophitis tribuebat, sed linearum, & macularum constitutio similis ea quæ in serpentibus spectatur. Nunc vel cinereum

502 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
Marmor durissimum Serpentinum appellatum, vel
ex viridi album Marmor, aut Alabastrum nigri-
sculis maculis, aut punctulis maculatum, pro Ophi-
te Europæo habetur. Tale & Zeblicium, Germa-
nice *Serpentinstein*, vocatur, in Mysnia repertum, ac
molle, & Lacedæmonium Marmor, ac ei simi-
le quod ex Asia maiori adfertur pro Orientali.

Zeblicium.

C A P. CCLXXVIII.

Ophitis genera, & loci natales.

Dioscorides multa a Ophitis genera esse scribit,
forte propter colorum varietatem, quæ ta-
men ad tres differentias reducit, unum pondero-
sum, & nigrum, alterum cinereo colore punctis di-
stinctum, tertium lineis albis. *b* Plinius duo tan-
tum Ophitis genera facit, unum molle candidum ex
quo vasa, & cadi olim fiebant, alterum nigrum, du-
rumque. Postea tamen tertium genus videtur ad-
dere, quod à colore cinereo Tephria vocatur, & ab
Augusto, & Tiberio differt nisi maculorum posi-
tione, & magnitudine. Ex Ophite enim veterum
non nisi parvæ columnæ haberi potuerunt, hodie
cinereum Marmor durissimum, & è quo magnæ
columnæ construi possunt, Serpentinum vocatur.
Id Seravitiæ, aliisque multis locis Italiæ, & Germa-
niæ effoditur. Aliud genus, à Germanis multum
laudatum, sed sæpe molle, ut Alabastris, aut Ala-
batri species potius, quam Marmoris esse debeat,
effoditur in Misnia Zeblicium vocatum. Cine-
reum, subnigrum, vel subviride id est, maculis al-
bis viridibus vel nigris egregie variegatum, inter-
dum etiam lineas nunc nigras, nunc albas habet.
Solent cochlearia, & pocula inde conficere. Verum
quia plerunque admodum mollis est lapis, sæpe hu-
morem

Tephria.

*Serpenti-
num.*

Zeblicium.

morem combibit. Id ut impediatur, multi poculum oleo nucis moscatae inungunt. Dum Marmoream duritiem habet, id necessarium non est. Ex Ophite nigro hodie visitur parva columna inter alias, quae sustinent suggestum in templo D. Ioannis Baptistae Pisis, hanc vulgus vocant viperam Ægypti. Constat punctis nigris in livido corpore. In eodem loco quatuor aliae eiusdem magnitudinis ex Ophite cinereo, quem Granitum Syriae vocant, spectantur. Habet is puncta nigra in corpore candicante, unde cinereus apparet. Ophites candidis lineis in nigro corpore, etiam foditur Seravitiæ, cum aliis multis.

a Libro v. de re medica cap. 119.

b Libro 36. Naturalis historia cap. 7. littera c.

C A P. CCLXXIX.

De facultatibus, & usu Ophitis.

Ophitis veterum omnis alligatus, teste Dioscoride, ad serpentium ictus, ac capitis dolores prodest. Tephria, Plinii testimonio, ad serpentes præcipue laudatur: & qui lineas habet candicantes phreniticis, & lethargicis gestatus auxiliatur, propter frigiditatem forte capiti, & præcordiis communicatam. Arcere putatur pestilentiam in qua apparent exanthemata, ac serpentium omne virus. Gal. lib. 9. de simpl. med. facultat. Ophiten lapidem extergendi, confringendique vim possidere, ceu vitrum asserit, ac propterea ex vino albo, & tenui potum, lapides vesicæ conterere, ac confringere. Ex Seravitiense Ophite globuli conficiuntur parvi, ut manibus detineantur ab iis, qui febre ardente aestuant. His enim non parum recreari videntur.

Ad calcem.
lum.

504 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
tur. Zeblicius Ophites Germanorum ad multa
prædicatur. Scribam quid illi Typographicis typis
de illius facultatibus ediderint. Vereor ne illo di-
vendito, aurum aucupentur, plura promittant,
quam præstare possit.

*Vires
Ophitis
zeblitii.*

*Ad vena-
na.*

*Ad coli-
cam.*

*Pleuritin.
Ventricu-
lum.*

Ad febres.

*Ad poda-
gram.*

Lapis Serpentinus nullum patitur venenum, ubi
poculum è lapide factum venenum suscepit, id
sudore prodit. Conducit etiam colicæ, pleuritidi,
torminibus, ac ventriculo refrigerato. Præterea
iis qui haustum nocivum, aut cibum ad concoquen-
dum ineptum sumpserunt. Quotidianis, tertianis,
aut quartanis febribus vexatis opitulatur. Dolores
etiam nephriticos, & Podagricos mitigat. Ad præ-
dictos affectus calefieri lapis, aut aqua calida, aut
igne debet, ac involvi linteo: deinde loco affecto
applicari. Quo sæpius ex hoc, vel de hoc lapide bi-
bitur, eo maius auxilium percipitur. Fæminæ si
quotidie ex hoc, vel de hoc lapide biberint, eum-
que aliquoties in die calefactum sinu exceperint,
matricem refrigeratam excalfaciunt, partu instante,
aut post partum pectori, aut lumbis applicatus la-
pis, utilis est. Phtificis etiam conducit, quia si quis
vel eum, vel ex eo bibat, pulmonem & hepar con-
fortat.

Ex Ophite Zeblicio Germani pocula, cochlea-
ria, variaque conficiunt, sed Alabastris vulgaris instar
mollia sunt, facileque franguntur. Qui hilarem ha-
bent viriditatem, cæteris præferuntur, qui cinerei
sunt, apud illos non tanti fiunt. Inveni in campis
circa Getsinum Bohemiæ cinereum frustum macu-
lis nigris, Jaspidis instar durum: Marmoris cinerei
species proculdubio est, ac id quod ab Italis Mar-
mor Serpentinum vocatur.

C A P.

De flavis Marmoribus.

Marmor Phengites, de quo ante egi, interdum venis flavescit, & transparet ut apud *a* Plinium legitur, qui in Cappadocia reperiri, ac ex eo *Ædem* fortunæ ita constructam scribit, ut foribus opertis per id lux transmissa diurnam efficiat in templo claritatem. Romæ in templo S. Mariæ in porticu ex hoc Marmoris genere columna dimidiata, colore flavo, parietis rimam obstruens, ac externam lucem Solari fulgore intromittens, spectatur. Alabastritis veterum præstantior qui (*b* Plinio teste) mellei coloris est, & recentiorum lapidariorum. Si duritiam habeat Marmoream, & politus splendeat, iam in Marmoris flavi genus abiit. Dicuntur Seravitæ in Italia tum mellei, tum Terebinthinæ colore Marmora effodi, ac Pisis in cathedrali ecclesia conspici. In Germania etiam flava, tum Marmora, tum Alabastri species inveniuntur. Si mollia sint *gelber spat* vocant. In Belgio Sardæ non pellucidæ genus quoddam invenitur simile.

*Phengites.**a* Libro 36. *Naturalis historia cap. 22. littera d.**b* Libro 36. *cap. 8. littera a.**De rubri Marmoribus,*

Inter rubra Marmora principatum obtinet Porphyrites *Ægyptius*, propter duritiam, & splendorem. Si candidi interveniant puncti, *Leucostictos* *a* Plinio teste dicitur. Utroque genere utantur pictores ad levigandos colores, & medici ad fragmen-

Porphyrites.

ta gemmarum atterenda, attritione enim nihil à se remittit. E priori, quem Itali *Porfido* appellant, duæ extant columnæ maximæ ante fores S. Ioan. Baptistæ Florentiæ. Huic simile genus est Ratisponense rubrum, & rutilans Marmor, & Bohemicum ex rubro nigrum, aliudque prope Carlostainium inventum, maculis lineisque albis variegatum, *Leucostictos* veterum: nec minus Belgicum variis maculis distinctum. Præterea Anabergicum, ac in candido rubrum, quod in metallis passim invenitur. Prope Dolam Burgundiæ, ut & in aliis locis Galliæ, Germaniæ, & Italiæ, varia Marmorum genera inveniuntur. Foditur quoddam genus Seravitiæ, & in monte Pisano, maculis vario modo agglomeratis, ut in templo D. Ioannis Pisis videre licet. Quod minus maculosum est, vocatur *Porfido di Liguria*. Alterum quod ex monte Pisano effoditur, magis varium est. Ad Porphyritiden reducitur, qui colore constat violaceo, cuiusmodi visitur in campo Sancto Pisano ad monumentum Gregorianum. Hic interdum albo interstinctus est colore, ac effoditur Seravitiæ. Rubet Thebaicum Marmor aureis guttis distinctum, ex quo coticulæ ad collyria terenda olim fiebant, Itali *Brocatello* vocant, ob similitudinem telæ, ex auro & serico contextæ, quod brocatum dicitur. Ex hoc lapide dicuntur Pisis extare parvæ columnæ, sustinentes suggestum in templo episcopali, & in templo S. Ioannis. Sanguineis maculis est candidum Marmor Lunense, quod Florentiæ in templo S. Reparatæ conspicitur. Subrubet præterea Syenites circa Syenem Thebaidis, vel ut alii legunt apud Plinium, Stignites. Nam punctis nigris interstinctum est. Italice *Granito rosso* vocatur, olim Pyrrhopæcilon dicebatur, quasi fulvo colore variatum; de hoc Plinius his verbis: Trabes

Leucostictos veterum.

Thebaicum.
Brocatello.

Marmor Lunense.
Syenites.
Stignites.
Pyrrhopæcilon.

ex eo fecere reges, quodam certamine, Obeliscos vocantes, Solis numini sacros. Radiorum eius argumentum in effigie est, & ita significatur nomine Ægyptio. Primus omnium id instituit Mitres, qui in Solis urbe regnabat, somnio iussus, & hoc ipsum inscriptum est in eo. Etenim scalpturæ illæ, effigiesque quas videmus, Ægyptiæ sunt literæ. Postea & alii regū in supra dicta urbe; Sochis quatuor numero quadragenum octonum cubitorum longitudine. Ramises autem is, quo regnante Ilium captum est, quadraginta cubitorum. Idem digressus inde, ubi fuit c Mnevidis regia, posuit alium longitudine undecenis pedibus, per latera cubitis quatuor. Ex his Plinii verbis constat Romæ suo tempore fuisse, ac ex eorum numero esse maximum illum Obeliscum è Circo maximo erutum, & ad templum Lateranense erectum, & alterum in Vaticano, qui ex latere templi S. Petri translatus est in Plateam Sixto V. regnante, & nunc ante Ædes sacras eminenti in loco constitutus conspicitur.

Hos immensæ molis lapides, multi artificio singulari fusos ex Marmorum frustulis, arbitrantur, ob id, quod in Italia fodinæ nullæ, quæ tam ingentia frustra ferant, reperiantur. Deinde quod aliunde per mare vehi non possint. Verum ex Plinio luce clarius est antiquos per mare transtulisse. Is lib. 36. cap. 9. inter cætera ita ait. Alexandria statuit unum octoginta cubitorum Ptolomæus Philadelphus, quem exciderat Nectabis Rex purum: maiusque opus fuit in devehendo, statuendove multo, quam in excidendo. A Satyro architecto aliqui devectum tradunt rate: Callixenus à Phænice fossa perducta usque ad iacentem Obeliscum è Nilo: navisque duas in latitudinem patulas pedalibus ex eodem lapide ad rationem geminati per duplicem men-

*Quo pacto
olim pyra-
mides
translatæ
fuerint.*

508 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
mensuram ponderis oneratas; ita ut subirent obeliscum pendentem extremitatibus suis in ripis utrinque: postea egestis laterculis allevatas naves excepisse onus statutum. Excisos autem sex tales in monte eodem, & artificem donatum talentis 50. Hic autem obeliscus fuit in Arsinoc positus à rege supra dicto, munus amoris in coniuge, eademque sorore Arsinoc. Inde eum navalibus incommodum, Maximus quidam præfectus Ægypti transtulit in forum, reciso cacumine, dum vult fastigium addere auratum, quod postea omisit. Et alii duo sunt Alexandria in portu ad Cæsaris templum, quos excidit Mesphees Rex quadragenum binum cubitorum. Super omnia accessit difficultas mari Romam devehendi spectatis admodum navibus. Divus Augustus priorem advexerat, miraculique gratia Puteolis navalibus perpetuis dicaverat: sed incendio consumpta est. Divus Claudius aliquot per annos asservatam, qua Caius Cæsar importaverat, omnibus quæ unquam in mari visæ sunt mirabiliorem, turribus puteolano ex pulvere exædificatis, perductam Ostiam portus gratia mersit: alia ex hoc cura navium, quæ Tiberi subvehant. Quo experimento patuit, non minus aquarum huic anni esse, quam Nilo. Is autem obeliscus quem D. Augustus in circo magno statuit, excisus est à rege Semneserteo, quo regnante Pythagoras in Ægypto fuit, centum viginti quinque pedum, & dodrantis, præter basin eiusdem lapidis: is vero qui est in campo Martio, novem pedibus minor, à Sesostride. Inscripti ambo, rerum naturæ interpretationem Ægyptiorum opera Philosophiæ continent. Ex his Plinii verbis tantæ molis ex lapidicina excisos, & per mare translatos fuisse Porphyritides, aliaque Marmorum genera, quæ pene infinita sunt, nemo dubitare debet.

a Libro 36. Naturalis historia cap. IX. littera d.

b Libro 36. cap. VIII. littera d.

c Apud Heliopolin Mnevis bos, non aliter colebatur, quam apud Memphytas Apis, testibus Strabone lib. 17. & Diodoro Siculo lib. 2.

C A P. CCLXXXII.

De Marmorum imitatione.

Marmor omne colore, & splendore, multi imitari hoc seculo possunt, sed duritie, & pondere pauci. Fuit satelles quidam Pragæ Imperatoris Augusti Domini mei clementissimi, qui satis egregie id ementiri, & ponderosum reddere potuit. Verum Alabastri instar molle fuit. Mensas, & sphæras fundebat pulchras, quas exiccatas politura splendidas reddebat. Materia fuit ut opinor Gypsum, & pulvis aliorum lapidum, cui ad pondus augendum forte cineres plumbi addebat. Liquor, quo materiam solvebat, ut ex odore coniicere potui, vel acetum in quo caseus solutus fuit, vel lac, vel serum lactis fuit. Acetum ut eius penetratione partes melius coniungerentur, & caseus ut glutinis vires subiret. Alii ut audio bubulum sanguinem dum rubrum lapidem cupiunt, addunt, indurescit enim annis, ac optime glutinat: alii glutine utuntur, ut factitium Marmor firmiter cohæreat, & excavari, ac iterum partes illi forinsecus misceri possint. Dum sero utuntur materiam commiscent, ut pultis instar sit. Deinde quos volunt colores, aut diversas massas coloratas fundunt in planitiem: si mensas velint, fusas bacillo, prout venas & gyros cupiunt, hinc inde circumagitant, exiccatum postea lapidem æquant, ac deinde smegmate poliunt. Satelles ille cuius mentionem feci, excavare lapidem ubi volebat,

bat, alioque colore massam, in locum evacuatum infundere, hoc ita potuit, ut tam firma fieret infusæ massæ cū excipiente lapide connexio, ut innata vel adnata, cum exiccata esset, videretur. Hac ratione gentilitia insignia, lineas, & literas ita exacte inferre, ut lignarii fabri asseres coloratos solent, non sine multorum admiratione potuit. Cardanus Marmorum, vel aliorum lapidum diversi coloris frusta, iungi pulvere Marmoris, & ovi candido, aut pice, vel etiam glutino tenaci docet, eaque ratione Lithostrata Constantinopoli in æde Sapientiæ, Venetiis in æde S. Marci, Florentiæ in æde S. Ioannis Baptistæ, & Mediolani in æde S. Laurentii esse constructa affirmat. Nonnulli silices, lapidum variorum fragmenta, sanguinem hirci, aut bovis, vinum ardens, & fel bovinum commiscent, ac in formas premunt, ut Marmoris formam æmulentur. Sunt qui aqua calida caseum contundunt, addendo calcem vivam, & quosvis colores. Ad id apti sunt, qui corpus habent, ut cinnabrium, chrysocolla, ochra, Hæmatitis, sandaracha, auripigmentum, viride æris, Cæruleum, cerussa, & similes. Loco aquæ aliqui oleo lini utuntur, ne factitia Marmora ab humido dissolvantur. Vidi Italum in Bohemia, qui Alabastrum pulchre imitari poterat. Is silices fluviatiles in pulverem redigebat addita calce viva, ac aqua glutinis, deinde ex ea pasta formabat imagines, quæ politæ elegantissime erant. Ut autem vera Marmora factitia imitentur, meo iudicio, falsæ aquæ adhibendæ sunt, & acutæ, quæ penetrare possint, partesque iungere. Deinde ubi induruerint, fervens lini oleum instillandum, ut superficiem permeet, eamque solidam faciat, & ne aquam combibat, prohibeat. Has omnes facultates in se bubulus sanguis calidus, & recenter effusus habere vide-

tur,

tur, spiritus enim salis in se habet, ut omnis sanguis, deinde glutini quiddam simile, & pinguedinem. Hinc lapidis instar indurefcit, si calci admisceatur, nec ulla aqua unquam dissolvitur. Sed propter colorem uniformem, quem factitio Marmoris tribuit, non facile in usum admittitur.

CAP. CCLXXXIII.

De variis Saxorum generibus.

MArmora omnia materiæ æquabilitate, & puritate, Saxa antecedunt. Hæc enim ex crassiore, & impuriore materia generantur, nec alio modo à Marmoribus differe videntur. Ut enim maxima mole concrefcunt Marmora, ita Saxa, ex quibus integri montes, & maris scopuli interdum constant. Et ut Marmora coloribus variant, ita Saxa. Colores tamen Saxorum obscuriores, & fœdiores sunt. Interdum etiam conchis, silicibus, CrySTALLIS, pectinibus, vel aliis rebus gravia sunt.

Saxorum genera partim à consistentia, partim à qualitatibus, partim ab usu distinguuntur. A consistentia aliud arenarium, crustosum. A qualitatibus aliud leve, ut tophus, aliud liquabile, ut silicis quoddam genus, aliud olidum, ut lapis Aldenburchicus, aliud ustibile, ut calcarium. Ab usu aliud Cos, aliud calcarium, quia calx inde fit, aliud quadratum, quia ædificiis inservit dum in quadratam figuram redigitur. Aliud molare, quia eo moluntur frumentacea, dicitur.

C A P. CCLXXXIV.

De Saxo arenario.

SAxa arenaria triplicia à me observata sunt. **S**Unum quod asperum est, ex arenis crassioribus satis firmiter compactum, ob quam causam lavorem non suscipit, utile ædificiis, quia calcem bibit. Alterum ex arenis tenuissimis, sed mixtis argenteis intersplendentibus, sed adeo molle, ut digitis atteri fere possit. Id prope Pragam invenitur ubi ad ædificia expetitur, & à scribis ad atramenti humiditatem absorbendam. Levi enim affricu in arenam convertitur albam, & subtilissimam. Variat arenarium colore, Fribergi enim arenaria lutea, Rochlicii rubra, Querfordiæ cinerea, Eitbeccæ in Saxonia in rubro subnigra. Prope Horasdiovitium Bohemiæ rubra aureis micis splendentia, inveniuntur. Variant etiam diversis rebus gravida. Nam in nonnullis silices, conchæ, pectines, aut alia corpuscula nascuntur.

C A P. CCLXXXV.

De Saxo crustoso, & scissili.

CRustosum est quod finditur in crustas, utiles stratis, ac tectis, Germanice *Schiferstein*, Belgice *shailgen*, Gallice *escailles* dicitur, variæ enim sunt differentiæ. Aliud enim tam molle, ut ex eo nihil fieri possit. Tale est Pragense apud arcem S. Viti regiam quod interdum micis argenteis splendet subnigrum. Aliud durum quod nonnisi serra artificis findi potest.

Rursus colorum in iis magna varietas. Nam aliud cinereum, è cinereo candidum, in cinereo viride,

cæru-

cæruleum, rubrum, subluteum, nigrum ut Andegavense, & Rhenanum è quo templorum tecta conspiciuntur, vel cæruleum ut Namurcense, quo similiter ædes teguntur. Formæ etiam varietas apparet in crustoso Saxo. Nam reperiuntur in quibus arborum rami cum foliis, quasi arte depicti essent, conspiciuntur. Item alia cinerea in quibus tam exacte ex erica herba sylvulæ depictæ fusco colore apparent, ut nullus pictor neque melius, neque elegantius eas exprimere penicillo posset. Id genus Saxi ad flumen non procul Florentia invenitur, ut mihi retulit amicus meus Frisler Rudolphi II. Imp. Gloriosissimi, & D. mei clementissimi pictor, qui mihi frustum lapidis ibidem inventum ostendit.

Prope Wirsburgum Franconiæ ad Pagum Somberg similes prorsus lapides ericeti, quos incolæ *Wassersteinen* (quia sub aquis nascuntur) vocant, reperiuntur. Ex his lapidibus formas faciunt, ut iis infundant plumbum pro globulis tormentariis. Læves, & pingues sunt hi lapides saponis instar, cuius colorem referunt.

In comitatu Mansfeldiæ, Islebiæ, scissile Saxum aliud nigrum reperitur cui piscium imagines variæ nigrae, flavæ, vel orichalceæ innascuntur, eæque tam egregie elaboratæ sunt, ut squammæ singulæ appareant. Habeo apud me frustum quod perca imaginem refert, sed orichalci colore etiamsi reliquum lapidis nigrum sit. Existimo eo in loco quondam Piscinam fuisse, eamque postea tenui terra obrutam, ac ab exhalationibus metallicis subterraneis condensatam, in Saxum abiisse, ac piscium corpora, quia terram non susceperint, exhalationem metallarem, terra subtiliorem, magisque penetrantem facile in se recepisse, ac cum ea æris non solum colorem, sed etiam substantiam. Conflatur enim ex

*Pisces in
Saxis.*

514 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
eo Saxo quod ab Agricola lapis Islebianus vocatur
æs optimū. Pisces qui in eo lapide apparent sunt
Lucii, Percæ, vel passerres marini, raro aliorum animalium
in eo lapide imagines spectantur. Putat a Agricola à
priscis hunc lapidem Spinum vocatum fuisse.

Spinus.

a *Libro v. de Natura Fossilium cap. xv.*

C A P. CCLXXXVI.

De Saxo limoso.

Limosum dicitur, quod in limum ab humido facile solvitur: videtur initium futuri Saxi esse, huiusmodi prope Lovanium, & Viluordam inveniuntur alba quibus agri fœcundi redduntur. Dum enim ad aliquot menses sub dio iacent à pluviis in limum calci concolorem solvuntur, suaque pinguedine, stercorationis vices supplent. Videntur ad margæ genera referri posse. Reperiuntur etiam alterius coloris.

C A P. CCLXXXVII.

De Tophaceo Saxo.

Tophacea Saxa à Græcis Pori dicuntur, Pario Marmor candore, & duritie. Theophrasto teste, similia. Verum levitas eis est pumicis. Reperiuntur tamen nigra, rubentia, ac colore terreo. Dum cæduntur è subterraneis sæpe tam mollia sunt, ut præcidi ligni modo, ferraque secari possint. Nam postea aëri exposita indurescunt. Artifices dum ad opus præparant, ea quæ extuberant non malleo, aut scalpello, sed securi auferunt. Commodissima sunt ad rimas parietum collabentium replen-

replendas. Nam ob levitatem non premunt, & quia porosa, facile calcem bibunt, & extrema parietum sibi agglutinant.

CAP. CCLXXXVIII.

De Silice.

Silex durissimum genus Saxi est, durius Marmore ad scalpendum, & ad ædificia, murosque construendos ineptum, quia calcem non bibit; extrinsecus enim læve absque poris, & angulis est. Variis coloribus, sed obscuris à natura tinguntur Silices: inveniuntur enim nigri ut lapidis Lydii vices supplere possint, rubri, albi, flavi, virides, fusci, mixtisque coloribus. Differentiæ illius plurimæ sunt. Nam aliqui liquabiles sunt, qui plerunque foris albi sunt, & translucidi, hos Aristoteles *Pyrimachos* vocat. Germani vocant *Flussteinen*, aut *VVeisserkiesling*. Metallarii metallis fuis super iniiciunt, ut iis supernatent, & nimium liquati metalli evolet in auras prohibeant. Vitriarii ex illis vitra, & chymici factitios lapides conficiunt. Aliqui prorsus diaphani sunt, qui in gemmarum formam à gemmariis sculpuntur, ac pro Adamantibus Bohemicis divenduntur. Aliqui ita duri sunt ut ex iis ignis excutiantur: Hi *Feversteinen* à Germanis vocantur. Aliqui prorsus opaci sunt, Belgis *Keyen* vocantur. Qui molliores sunt Marmore, non Silices, sed lapides simpliciter appellandi sunt. Tales sunt ii qui pro plateis sternendis in usu sunt. Inter Silices nonnulli ab igni patiuntur ut calcinari, & calcis, sed improbi vices subire possint, nonnulli igni resistunt, & contra vetustatem incorrupti permanere possunt, ex quibus formæ fiunt, in quas æs funditur, & mortaria ad gemmas terendas. Verum si non scalpello, sed are-

Pyrimachos.

516 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
na, aut Smiris lapidis pulvere, magno labore, longoque tempore addita aqua excavantur. Græci olim è lapide duro, ac filice construebant veluti lateritios parietes: *Ifodomos* vocabatur hoc structuræ genus. Plerunque prope aquas, vel in aquis, duriores etiam in Marmoribus reperiuntur, qui ferram non denticulata, adiecta aqua, & arena, ut priores secari debent, cum scalpellum non admittant.

C A P. CCLXXXIX.

De Pyrite, Silicis specie.

PYrites, alias Pyrimachus proprie vocatur, quia plurimus illi ignis, sed est alius etiamnum Pyrites similitudine æris. In Cypro eum reperiunt volunt, & in metallis, quæ sunt circa Acarnaniam, unum argenteo colore, alterum aureo, coquuntur varie, ab aliis iterum, tertioque in melle, donec consumatur liquor, ab aliis pruna prius, dein melle, & postea lavantur ut æs, ususque eorum in medicina exalfacere, siccare, discutere, humorem extenuare, & duritias nimias mollire. Utuntur & crudis, rursusque ad strumas, atque furunculos. Pyritum etiamnum aliqui genus unum faciunt, plurimum habens ignis quos vivos appellamus, & ponderosissimi sunt. Hi exploratoribus castrorum maxime necessarii, qui clavo, vel altero lapide percussi, scintillas edunt, quæ exceptæ sulphuratis, aut fungis aridis, vel foliis, dicto celerius ignem præbent. *a* Plin. lib. 35. cap. 19.

a Hic locus Plinii non habetur lib. 35. cap. 16. Sed libro 36. Naturalis historie cap. 19. littera b.

C A P.

CAP. CCXC.

Pyritum genera.

PYritum Germanice *Kiesen* tam varia genera inveniuntur, ut mirum sit. Illi hoc nomen mereantur, è quibus ignis excutitur. Aliqui argento polito similes, vel è tenuibus crustis sunt, vel quadratis tesseriis similes, vel è Marmore rubro metallico splendentes, vel ornati fluoribus purpureis, Amethystinis, quadrangulis, & pellucidis, vel spongiosi, & micantes, vel Pumicosi, vel ex Marmore minus argenteis splendentes. ^a Aliqui angulis octo, vel duodecim excrescunt, aliqui Bismuto similes sunt. Aliqui aureo colore tincti sunt, unde *mar-chasitæ* nomen habent. Alii rubro colore, aut aurichalci quos *Kupferkies* Germani vocant. Aliqui variis coloribus, & formis componuntur, aliisque lapidibus miscentur. Inter hos aliqui in igne fluunt, quos *Flisfigekies* vocant. Hi metallis loco plumbi adduntur, ut liquidiora in excoquendo fiant, aliqui vocant *Flussteinen*, ac fracti saccharum candidum splendore referunt. Pyritis quod metallum minerale, terram, fluorem, gemmam, vel lapidem secum vehere, vel habere potest. Hinc fit tot diversa genera haberi. Multi sunt lapides Pyriti similes qui ignem non dant concussi, quas ad Pyritis genera referri non debere arbitror, quod Pyritis ab igne, qui ab illo excutitur, nomen habeat.

^a *Libro IX. de simplic. medicam. facultat.*

Pyritis facultates ex a Galeno.

PYritis validam possidet facultatem, eoque uti-
mur digerenti emplastro admisto, adiiicitur
etiam ei, & Schistos. Ab hoc medicamine & pus
sæpenumero, & consistentia grumosa in spatiis in-
termediis musculorum nata per halitum sunt dige-
sta. Nisi autem dum in usum veniunt, pollinis in-
star, comminuantur omnes hi lapides, ut profun-
dum corporum, quibus applicantur subeant, assi-
miles manent istis marinis fluviatilibus arenis, quæ
& ipsæ communem omnium lapidum vim possi-
dent, siquidem exiccant tumentem, ab aqua inter-
cutem, carnem, si in ipsis excafactis decumbat æ-
ger. Non tamen ad aliud quippiam eis utimur.

a *Libro v. de re medica cap. 100.*

Ex Dioscoride.

PYritis, aut Marchasita, ex qua æs conflatur, ea
optima est, quæ æri similis est, ac quæ facile scin-
tillas emittit. Uritur hac ratione. Dum melle
asperfa est igni exiguo committitur, ac ignis paula-
tim inflatur, donec rubescat. Alii dum in magna
mellis quantitate humectata est, ignem amplum
carbonum iniiciunt, ac dum rubere incipit, extra-
hunt. Postea cineribus adhærentibus flatu amotis,
iterum melle inungunt, ac urunt, donec exiccata,
friabilis fiat. Nam interdum superior pars tantum
friabilis fit. Si opus est uti usta, & lota, lavanda ut
Cadmia. Tum cruda tum lota, excalfacit, mundi-
ficat, ac oculorum offuscationes, duraque quævis
emollit, ac matura resolvit. Mixta cum resina car-
nis

nis excrescentias prohibet. Verum parum exal-
 cit, & astringit, ustam aliqui Diphrigem appellant.
 Hactenus Dioscorides.

Cur autem ferrum ignem è Pyrite excutiat, reli-
 qua metalla non? solam ferri duritiem in causa esse
 arbitror. Nam & absque ferro Pyrites in Pyritem
 actus ignem excutit. Causa cur Pyrites ignem red-
 dat, partim motus est velox, tanquam causa effi-
 ciens, partim sulphur, seu inflammabilis quædam
 materia ipsi Pyriti inhærens, cum quo concurrit
 tanquam causa materialis, potentia ignis existens,
 ac propterea facile in ignem facescens. Hoc modo
 omnia inflammabilia, & quæ pingue oleosum in se
 habent facillime affricu, vel celeri motu, si modo
 dura sint ignem producant: ut rotarum axes dum
 celerrime rotantur, & ligna dum sibi mutuo affri-
 cantur docent, facile enim hæc ignem ex motu ce-
 leritate suscipiunt. Cur autem corporum durorum
 affricu calorem, & ignem pariat non facile est as-
 sequi. Nam si quis id contingere, quia celerrime
 hac ratione mixtum ad corruptionem, vel interi-
 tum deducitur, arbitretur; ac quæcunque paulatim
 ad interitum per putrefactionem vergunt, paula-
 tim calefieri (cum nihil partes heterogeneas sepa-
 rare, quam calor possit) asserat, ac proinde motum,
 quia cito id præstat magnum calorem inducere;
 unde tandem ignis generatur, qui omnium citissi-
 me heterogenea mixti ad sua elementa reducit:
 nunquam omnino sibi satisfaciet. Tam itaque dif-
 ficile est veram causam cur durorum, & inflamma-
 bilium corporum affricu ignem creet investigare,
 quam cur ignis lucem sibi agnatam habeat.

Materiam vero inflammabilem, seu sulphur ha-
 bere, & continere in se Pyritin docet ars Spagyri-
 ca, quæ eius separationem à Pyrite non difficilem

520 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
in lucem prodit. Hanc descriptionem eliciendi sulphur, ab amico consecutus sum.

Recipe Pyritin, seu marchasitam auream, tere in pulverem, affunde aquam tartari, ut tres digitos emineat aqua. Coque in cucurbita terrea bene obturata sex dies: cum refrigerata fuerit effunde in vitrum, ac iterum aliam aquam tartari affunde, & coque ut prius, opusque quater repete. Deinde construe duos furnellos sinistram, & dextram invicem iunctos. In sinistro furnello imponas bociam B cum suo alembico rostrato, in dextro vero furnello imponas bociam A, cum alembico sine rostro. Bocia vero A non procul à suo alembico habeat duos canaliculos, seu duo rostra, unum, ut excipiat rostrum alembici B, alterum, ut ingrediatur recipientem retortam, quæ ad latus dextri furni posita est. His ita paratis, infunde bocia A aquam tartari, ac vasi seu bocia B aquam fluviatilem, ac sub Bocia B, & A fac ignem, ita aqua tartari pelletur in retortam, & sulphur manebit in bocia A eiusque alembico. Sed ex B & A non debes extillare omnem humiditatem.

C A P. CCXCI.

De lapidibus proprie dictis.

L Apides proprie dicuntur Saxa illa minora, quæ lex impuriori terrestri materia conflata non tam lævem habent superficiem, quam Silices, & Marmora, sed scabram, ac porosam: quæque Silicum duritie, ac rotunditate propter angulos, nisi vi aquæ fluentis in rotundioram figuram paulatim redacti fuerint, carent. Hi plerunque fusci coloris in agris, & fluminum ripis reperiuntur, omne tamen coloris genus habere possunt, & Marmora imitari, ac etiam
Ophi-

Ophiten; tales Pragæ in flumine nigris punctis, & lucentibus antimonii instar reperiuntur, inserviunt lapides ad ædificia, quia calcem imbibunt, & ad planetarum pavimenta. Et qui molliores igni liquefcunt, ad fundenda metalla.

CAP. CCXCII.

De olentibus Saxis.

SAxa quædam bene, quædam male olent. Violam olent Lavenstainia, Aldenbergica, quæ vel rubei, vel cinerei coloris sunt. Mariæbergica in vena D. Fabiani, & Sebastiani inventa malleo percussa, interdum muscum olent. Thuringica, qui è cuniculo aquæductus in arcem Berchlinum ducti effossi sunt, serpillum olent. Hildeshemii sunt, qui cornu ustum, si percutiantur malleo, olent. Habui qui violas olebant, & albos, & cinereos, sed deprehendi è lapide illum odorem non prodire, sed è mucò quodam ex luteo viridi, qui tanquam pellis affixus erat. Pars enim lapidis obversa nullo mucò recta, nihil prorsus odoris habebat. Suspicebar Iridis odoriferæ radices his Saxis forte instituisse: nisi hoc mucì genus à natura ita oleat. Hoc peculiare ista Saxa habuerunt, ut, dum mucus aqua tepida conspergeretur, odore Iridis Florentinæ potius, quam violarum totum hypocaustum repleretur. Sed Germani Iridis radicem *Violyvurtzel* vocant, forte inde odori huic violaceum nomen tributum est. Ablato mucò non olet amplius Saxum. Num in cæteris olentibus idem contingat hætenus expertus non sum.

De Saxo Calcario.

Saxum unde calx fit, Calcarium dicitur, passim Sobvium, ac interdum Marmoris simile, quale est Pragense, nigrum, venis Alabastrinis, albiſque refertum. Nam & plane album, & fuscum reperitur. *a* Plinio referente Cato Censorius calcem è vario lapide improbabat. Ex albo melior, quam ex puro, & structuræ utilior, quæ ex fistuloso tectoriis, ad utrumque damnatur ex Silice, candidissima ex fistuloso qualis è Saxo Tiburtino, ex quò Romæ ædes Divi Petri in Vaticano constructæ sunt.

Trevertinum Saxum ad dealbandos parietes commodissimum est. Calcarium Saxum ut calcem præbeat, uri debet, ustum ignem potentia in se continet, qui aquæ affusione in actum prorumpit, eamque calidissimam, ac ferventem efficit. Calor ille in sale calcis calidissimo, & siccissimo consistit, cui cum aqua frigidissima, & humidissima miscetur, ob subitum contrariorum motum in actum caliditas calcis deducitur, eadem prorsus ratione, qua oleum sulphuris verum, si aquæ misceatur frigidæ, tum calidum in vitro redditur, ut id manu vix teneri possit. Potentia huiusmodi oleum siccissimum, & calidissimum est, ut cauterii instar cuti ad motum urat.

Putant alii propter obstructionem in calce viva caliditatem fieri, sed errant, oleo enim calx melius obstrui potest, nulla tamen ab eo in calce caliditas excitatur. Causa itaque potius motus subitus contrariorum, & eorum quorum intima misceri possunt.

*Cur calx
incalescat
aqua.*

*Vires cal-
cis.*

Calcarii Saxi calx in medicina usui est. *b* Plinio enim

enim teste, urit, discutit, extrahit, incipientesque serpere ulcerum impetus coërcet. Aceto & rosaceo temperata perducit ad cicatricem, luxatis quoque cum adipe suillo aut liquida resina ex melle medetur, eadem compositione & strumis. *c* Maltha è *Ad ulcera.*
Maltha. calce fit recenti, Gleba vino restinguitur, mox tunditur cum adipe suillo, & ficu, duplici linimento, quæ res omnium tenacissima, & duritiem lapidis antecedens. Quod malthatur oleo perfricatur ante. Hactenus Plinius. De calce Gal. 9. Simp. sequentia scribit: calx viva quidem, quæ *ἀόλης* Græce dicitur, vehementer urit, adeo ut crustas efficiat: extincta vero protinus etiam crustam molitur & ipsa: at post diem unum, aut alterum minus urit, minusque inducere crustam potest. At vero temporis progressu prorsum nec crustam quidem gignere queat, tametsi etiamnum calfaciat, carnemque liquet. Porro si lavetur in aqua, suam mordacitatem exuit, efficitque nuncupatam Græce *νοβίαν* Latine lixivium. At ipsa absque morfu resiccatur, ac si bis, terque aut amplius abluta fuerit, plane mordacitatis expers constituitur, ac strenue absque mordacitate exiccat. Hæc Galenus de calce. Hodie quia lota valenter exiccat, cum oleo, & cera mixta ad cicatrices obducendas utilis est. Si cum *Ad ambust.*
sta. aceto extinguitur ter lavetur, ac cum oleo rosaceo ad linimenti formam redacta fuerit combusta absque cicatricis vestigio sanat, nec bullas elevari permittit. Si non extincta cuti applicetur urit, ac cum sapone mixta cauterium potentiale, ut vo- *Potentiale*
cauteriū. cant, constituit. Quod urit in calce nitrum est, id ablutione tollitur. E calce viva paratur aqua mi- *Aqua ad*
fistulas,
cancrum,
oculos,
maculas
vestium. rificæ virtutis ad ambustionem, fistulas, cancrum, maculas, & rubedinem oculorum, ac ad vestium biffinorum maculas auferendas, hoc modo. Recipe calcis

524 DE LAPID. ET GEMM. IN SPECIE
calcis vivæ uncias tres aq. pluvix lib. unam cum se-
misceantur, & stent triduo in vase. Postea
agita, agitata quiescat per 24. horas in vase obtura-
to. Deinde coletur per linteum materia, & adde
falis ammoniaci albissimi drag. decem bene triti,
misce optime, postea distilletur aqua per filtrum,
oculis instilla quotidie tres guttas, pro vestibis ute-
re ea calida, & ad reliqua. Aliqui aquam relin-
quunt in vase aneo, ut cælestem colorem acquirat,
neque tam facile dignosci possit. Circumforanei ad
oculorum fluxus, & vitia, pro Saphyri aqua eam ven-
ditant.

a Libro 36. Naturalis historia cap. 23. littera a.

b Libro 36. cap. 24. littera a.

c Maltha vetus dictio, mollem significat, Lucullius 28.
Satyr.

Insanum vocant, quem fæminam, & Maltham
dici volunt.

C A P. CCXCIV.

De Saxis molaribus.

Molares lapides à Saxis rumpuntur, ac plerun-
que parvis Silicibus constant, cum quibus are-
na subtilior videtur iuncta. Passim in variis regio-
nibus inveniuntur, ac ab usu nomen, quod iis fru-
menta moliantur, obtinent.

C A P. CCXCV.

De Cotibus.

Cotes ab usu dicuntur. Nam ex lapidibus à no-
bis ante descriptis, vel è Saxis ad ferra acuenda
lapides, gemmas, aut Marmora sculpenda, atque
liman-

limanda oblonga, aut rotunda forma aptantur. Olim à loco ubi reperiabantur nomina obtinebant. Multa, inquit a Plinius, earum sunt genera. Creticæ diu maximam laudem habuere, secundam Laconicæ, ex Taygeto monte, uti æque oleo indigentes. Inter aquarias Naxiæ laus maxima fuit, mox Armeniacæ de quibus diximus. Ex aqua, & oleo Ciliciæ pollent, ex aqua Arsinoeticæ. Repertæ sunt & in Italia aquæ trahentes aciem acerrimo affectu. Nec non & trans Alpes, quas Passernices vocant. Quarta ratio est saliva hominis proficientium in tonstrinarum officinis, inutili fragili mollitia, flamminitanæ ex Hispania citeriore in eo genere præcipuæ. Ex his Plinii verbis cotes alias oleo, alias utroque humore, alias vero saliva ad terendum indiguissè constat. Nunc in Germania & Oleares, & Aquariæ reperiuntur. Zebilitiana cos aquaria est, eaque pocula, quæ ex Ophite fiunt lævigantur. Reperiuntur duræ, & molles, albæ, & nigræ passim in Germania. Oleariæ etiam subviridis coloris inveniuntur. Deinde & aliæ è ligno querno in lapidem mutato, ac nonnullæ è fago in lapidem mutato. Nam in Germania sæpe ligna in lapides versa deprehenduntur. In valle Ioachimica ante aliquot annos fagus cum trunco, ramis, foliis, altitudine 170. ulnarum in Saxo cinereo durissimo sub terra reperta fuit. In Italia etiam varia genera Cotium tum Aquaticarum, tum Oleariarum habentur. Oleariæ nigræ, & perpolitæ sunt, barbitonsoribus utiles ad cultri aciem lævigandam. Aquaticæ ex lapide constant arenoso, molli, & æquali, colore cinereo, qui in orbem rediguntur, ut motu circulari acti, atque aquam cadentem excipientes, adhibitum ferrum terere possint. Oleares plerunque oblongam figuram, & planam habent, ut placidiori motu lævige-

tur

526 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
tur potius, quam teratur ferri acies. Cotes illæ quæ
ad aurum, & argentum explorandum fiunt, è Mar-
morum genere sunt, ac probatoriæ vocantur: de iis
actum in capite de Lydio lapide.

a *Libro 36. Naturalis historie cap. 22. littera f.*

C A P. CCXCVI.

Vsus Corium in medicina.

a **D**ioscorides Naxiæ ramentum ferro attri-
tum Alopecias pilis explere, mammas pro-
hibere ne intumescant, lienem extenuare cum ace-
to potum, & comitialibus prodesse scribit. Verum
hanc facultatem Cotes nancisci à ferro existimo, id
enim lienem potum absumit.

a *Libro v. de re medica cap. 125.*

C A P. CCXCVII.

De Hæphestite.

Hæphestiten in Coryco natum, dicit a Plinius
speculi habere naturam in reddendis imagini-
bus, quanquam rutilum, nomen ex eo invenisse
quod in Solem positus aridam materiam accendat,
non aliter ac speculum concavum sulphurata stra-
mina, & stramenta. Id genus lapides in rubro nigri
coloris reperiuntur Hildeshemii in fossa mœnio-
rum quæ spectat septentriones. In modum vero
patinæ excavati sunt, & aurea armatura rutilant,
quare & reddunt imaginem, & ob Solis radios ob-
versæ aridam materiam accendunt.

a *Libro 37. Naturalis historie cap. x. littera m.*

C A P.

CAP. CCXCVIII.

De lapide Fungifero.

Lapis Fungifer, teste Gesnero, apud Romanos magno in pretio est, invenitur in regno Neapolitano, crusta est crassa, ea terræ dodrante operta, aspersaque tepida irroratione, quarto post die fungos edit. De hoc Gesnerus in lupi Cervarii historia.

CAP. CCXCIX.

De variis lapidibus qui nomen à similitudine rerum quas referunt, aut è rebus ipsis in lapides mutatis habent.

A Forma mathematica nomina habent, Quadratum Saxum quod in quadratam figuram ad ædificia extruenda facile redigi possit: Pentagonus; quod quinque, Hexagonus quod sex, & Pangonius quod multos angulos habeat.

Pentagonus.

Hexagonus.

Pangonius.

Panis dæmonum.

A similitudine figuræ nomen habent. Enhorchis testium figuram referens. Panis dæmonum, qui prope Rotwilam Sueviæ, invenitur, ac panem refert.

Pentexoché.

Meconites.

Narcissites.

Calamites.

Steatites.

Pentexoché, seu Mespilæus, mespili figuram habens. CrySTALLUS glaciei formam, Astroites stellarum, Ophites serpentum, Meconites seminum papaveris, Cenchrites sem. milii, Narcissites narcissi floris, Trochites rotæ, Belemnites sagittæ, Ceranites testæ, & Calamites calami figuram exhibet, & inde nomen ut & cæteri, habet. Prætereaa ab adipis forma Steatites: ab oculorum figura Triophthalmus quasi tribus oculis signatus, A lupi oculo Lycophthalmus, à Caprino oculo Ægophthalmus, & ab

528 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
 ab oculo humano Beli Oculus, & Leucophthalmus, Agruis oculo Geranites, ab accipitris oculo Hieracites, nomen obtinuerunt.

Geranites.

Hieracites.

Myrmecites.

Cantharias.

Polytrix.

Sycites.

Bostrychites.

Hienia.

Myrmecias.

Sarcites.

Dryites.

Cissites.

Pyrene.

Chalaxias.

Polyzonos.

Anthractis.

Botrytis.

Lepidotes.

Phanicitis.

Phycites.

Spongites.

Muytes.

Conchites.

Tillimites.

Ctenites.

Strombites.

Echinites.

Scolopendrites.

Myrmecites à formicæ innata forma, Cantharias à scarabei, Polytrix à capillorum similitudine, Sycites à fici, Batrachias à ranarum, Bostrychites à crinium muliebrum forma, Bucardia in Babylonia nascens à bubuli cordis figura, Glossopetra à linguæ, Hammonis Cornu, à Cornu arietini, Hienia ab oculorum Gyenæ, Myrmecias à verrucæ, Sarcites à carnis, Telicardios à cordis similitudine nuncupantur. Dryites à truncis arborum, quæ ligni modo ardet, Cissites ab hædere folio, Cyamea à fabæ similitudine, Pyrene ab olivæ nucleo cui piscium spinæ interdum inhærent. Chalaxias à grandinum colore, & figura, Polyzonos à zonarum candicantium in nigro corpore multitudine, Anthractis à scintillarum ignearum copia. Botrytis ab incipientis uvæ similitudine. Lepidotes à piscium squammis, Ostracias à testæ, Phanicitis à balani, Phycites ab algæ forma, Spongites à spongiæ, Tecolithos ab oleæ nuclei nomen obtinuerunt.

Ab animalibus ipsis nomina dantur lapidibus à gallo Alectorius, quia in ipsius ventriculo reperitur, Chelonitis à testudine, Draconites à dracone, Chelidonia ab hyrundinibus nomen habet, Muytes à mure, Conchites à concha; Tillimites à tillinis, Ostreites ab ostrea, Ctenites à pettine, Strombites à cochleis aquaticis nuncupantur, Echinites ab Echino marino, Scolopendrites à vermescolopendra, Lyncurius à lynce, ita dicitur.

A figura confectas vocant Itali lapillos albos crispas qui semina incrustata saccharo referunt, tales iuxta

iuxta balneum Bulicame, vel oche in agro Viterbiensi reperiuntur. Syringites stipulæ internodio similis, perpetua fistula cavatur inde nomen consequutus. *Syringites.*

Corallina à coralli forma. *Corallina.*

Pisolithus à piso propter similitudinem in thermis Carolinis Bohemiæ invenitur. *Pisolithus.*

Cicerum ager in Iudæa est in monte quodam ex quo Ierusalem, & Bethleem spectari potest, hi colore, forma, & magnitudine cicer Arietinum ita exacte referunt ut quis vix à vero discernere possit. *Rhodites. Melitites.*

A forma dantur etiam nomina sequentibus lapidibus, Rhodites à Rosæ, Melitites à mali, Dendrites ab arboris, Stelechites à stipitis, vel trunci, Elatites ab abietis, Clethrites ab alni Amigdaloides ab amigdali ossè, Daphnia à lauri, Cydonites à mali cotonei, Dryites à quercus, Onyx ab unguis, Dactylus ideus à pollicis, Hystera petra ab uteri, Enosteos ab ossium, Cardisce à cordis figura. *Dendrites. Stelechites. Elatites. Clethrites. Amigdaloides. Daphnia. Cardisce.*

Ut à forma, similitudine, & figura, ita etiam à colore nomina dantur. Ab auri colore Chrysitis, Chrysolampis, Chrysolithus, Chrysophis, Chryselectron, Chrysoprasus, Chrysoberillus, Ammochrysus, Leucochrysis dicuntur. Ab argenti colore Argyrites, Argyrodamas. A ferri Syderitis, à plumbi colore Molybdos, ab æris Chalcitis, ab armaturæ colore Hoplites. *Chrysolampis, Chrysophis. Syderites. Molybdos. Hoplites. Hepatites. Carcinas. Echites.*

Ab Hepatis colore Hepatitis, A cancri marini colore Carcinas. A viperæ colore Echites. A Scari piscis colore Scarites à nulli piscis colore Triglites. A pavonis colore Taos. A leonis pellis & Pantheræ colore Leontios & Pardalios. A flavo, & melleo colore Melychlorum, à croci colore crocian. A canitici colore Polia, vel Spartoplios. A fumi colore Capnites. A ceræ Cerites. *Scarites. Triglites. Taos. Leontios. Pardalios. Crocian. Polia. Spartoplios. Capnites.*

Alactis Galactites, vel Galaxias, à sanguinis Hæmatites, A myrthi Myrthites, & carnis Sarcites. A cineris colore Tephritis nomen habet.

Coracias. Lychnites etiam à lucernarum accensarum colore, vel similitudine, *Coracias* à corvi colore, *Cepites.* *Cepites*, vel *Cepoides* ab hortis ob colorum varietatem, & *Catoptrites* à speculo, quia imagines reddit, *Myrrhites* à myrrhæ colore, *Sarda* à carnis colore, *Perdicites.* aut potius *Sarcites*, *Perdicites* à perdicum colore nomina obtinuerunt.

A contentis nomen habet *Enhydro* quod aquam in se contineat.

Ab effectu lapis *Nephriticus* quia nephritidem curat, & *Asbestos*, quia igne non consumitur, deinde *Heliotropion* quod Solis radios girat, nomina habent.

Myrsinites. Ab odore *Myrsinites*, & *Aromatites* myrrham olens vocatur, à sonitu *Calcophonos* lapis ille dicitur niger, in quo æris tinnitus percipitur.

Calcophonos.

A patria, & loco ubi inveniuntur multæ gemmæ, multique lapides nomen habent.

Hoc notandum veteres, eisdem generis, vel speciei gemmis, vel lapidibus propter formam, vel colorem, vel effectum, aut ob aliam causam ut ex prædictis apparet, alia nomina dedisse. Deinde etiam quia nihil fere est in rerum natura (nisi lapide durius sit) quod succo lapidescente accedente, non possit in lapidem converti, non mirum est (arboribus, floribus, ramis, foliis, fruticibus, herbis, fructibus, feminibus, animalibus eorumque partibus, & artificialibus rebus variis in lapidem versis) tot genera lapidum inveniri, & ab iis nomina habere.

De locis ubi varia res in lapides mutantur.

AQuæ quæ vegetabilia, aut artificialia in lapides
vertunt in variis locis reperiuntur.

Strabo lib. 3. scribit contra Laodiceam Hierapol-
lis ubi calidæ aquæ scaturiunt, & ubi Plutonicum
est aquam in tophum ita indurescere, ut qui aquæ-
ductus deducunt integra septa ex eo aquis confi-
ciant.

F. Leander Albertus Bononiensis in descriptio-
ne Italiæ narrat, ad Senam torrentem è Saxo fon-
tem prorumpere cuius aqua 15. dierum spatio quic-
quid immerferis in lapidem convertit, vel lapideo
cortice tegit. Deinde idem paulo post Taliamen-
tum maius, de quo nunc agimus, ex monte Mauro
nascitur, supra vicum Phornium ubi fons mirabi-
lis, in quo lignum deiectum lapideo cortice obdu-
citur, & virgulta, & folia immersa lapidescunt. In
agro Pisano, & antris quibusdam montis sancti Iu-
liani prælongæ concreta aqua striæ, ut in Lucensi
iuxta convallem dictum pagum prægrandes colum-
næ ex aquis paulatim concrefcunt.

Prope Avernorum Hergobiam fons limpidissi-
mus est, qui succi lapidescentis tantam copiam eve-
hit, ut accolæ pontem ex eo substructum, & aquæ
cursum impediens, ligonibus quotannis diruere
cogantur. Non procul Vienna Allobrogum in vi-
co Hiuret fons limpidissimus, & potu salubris, &
suavis, suo succo lapides gignit, durescentibus sili-
cea soliditate, quæcunque in eius alvum proii-
ciuntur.

Anienis fluvius quacunque pertingit lapideam
facit terram, & ligna, & cortices, & tamen Tybure

532 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
toto fere anno turbida bibitur, nec aliquem calculi
vitio afficit.

In Cappadocia, authore Cœlio, inter Mazac-
cam, & Tuanam lacus est in quem Harundinis pars
immissa altero die spectatur in lapidem versa.

In Elbogano tractu iuxta oppidum Falkenaw in-
tegræ abietes in lapides vertuntur. Et Domitius
Brufonius in Silare amne, qui radices montis eius,
qui est in agro urbis Ursentinorum olim, nunc Con-
tursii, lambit, folia & arborum ramos in lapides
transire, non fide aliorum, sed propria, ut qui inco-
la sit regionis, narrat. Cortices autem lapidum an-
nos numero ostendere.

In Zepusio Ungariæ aquæ multæ sunt lapide-
scentes. Est enim fons eximius ad pagum cui apud
Zepusienfes Germanos à rivi murmure nomen est,
qui instar Piscinæ stagnat, & plurimam aquam red-
dit, in quam item ligna iniecta lapide seu cortice
obducuntur. Alter ad pagum qui vocatur Ioannis.
Nam qui angustius scatent, statim atque paululum
profluxerint lapidescunt, & ita in tumulos exur-
gunt, cuiusmodi videtur unus ad pagum D. Andreae
nomine, alter cæteris insignior prope arcem Ze-
pusiensem ad ædem D. Martini, quæ sacrarum æ-
dium præcipua est in Zepusio. Ex hoc fonte scatu-
riens aqua, quacunque vadit, lapis fit, sed eius ge-
neris lapides subterranei pluviis expositi tandem
iterum dissoluuntur, & cementi vices explent. Qui
sub dio lapidescunt, tophi sunt levitate, & raritate
pumicibus similes. Ex his construunt ædes incolæ,
ac se ex aqua domus ædificatas habere ænigmãtice
iactitant. Ad arcem Fileg in comitatu Neogra-
diensi specus est, in quo superne destillans aqua,
continuo durefcit. Ibi vero videas ceu hominum
statuas, consistere Saxa ex hac destillatione con-
creta.

creta. Alba hæc sunt colore, ac trita pictoribus usui sunt.

Prope oppiduli Veronei in Gallia mænia fons perennis scaturiginis, aspectu iucundissimus, lympa lympidissima, colore, & odore insipida. Sed sapore non ita commendabili, incolis tamen non ingrata extat. Erumpit aqua ex altissimis subterraneis cuniculis, labroque, vel potius cratero excipitur ita affabre in orbem circumducto ut nescias illamne peripheriam natura dederit, an vero ars Euclidis exquisitissimum istum circulum elaboraverit: sic autem ad labri margines exundat aqua, ut statim & brevissimo aquæductu decurrat in rota, quæ molam frumentariam circumagit, indeque cum glareâ, quam currente alveo secum abradit, guttatim in substratum lutum, & proximam ulneam decidit, quæ omnia sua frigiditate ita subigit, fermentat, & cogit, ut tandem in lapides induret, leves quidem illos, & foraminulentos, quorumque unam aliquando partem videas iam petrefactam, alteram vero adhuc agnoscas musco herbaceo virentem & cœnosam quæ tantum lapidescere incipiat. Conguntur vero illi lapides tanto aggere, ut nisi ex intervallis molitor eos ferreo malleolo conterat, & subtrahat impedimento sint ipsi moletrinae, quo minus libere circumvolvatur.

Narrat Thomas Moresinus in Moravia Scotiae aquam esse, in qua neque materia aliqua crassa, neque viscositas apparet, aut deprehenditur ulla, quæ tamen in saxum concresecat, quod iterum igne queruo dissolvi possit in liquorem, similemque aquam se vidisse ait in Gallia Occitanica, apud Sevenos, & alibi.

In Baldensibus fistulis, & tubis æquæductuum, ut Bechlingi ex eo fonte qui in arcem derivatus est,

Tophi solidiores instar botri in superficie, coloris spadicei durissimi fiunt. Ex scaturigine thermarum Carolinarum (in quibus folia quercus, & alni impressa, in calidarum canalibus striarum figura pendent) ligna, stramina & quævis res iniectæ lapidescunt: fabæ item, & pisa ibidem lapidea nascuntur. Prope Beffordiam in Alfatia finibus, item in ditio-
ne Iestemiana, non longe à Scaffhusia agri legumino-
si, & quasi fabis, orobis, & pisis lapidosis instrati, & confiti reperiuntur, an sponte ita nata sint legumina, an in lapidem versa, incertum est.

In piscina prope Schellebergam arcem in Misnia rami folia, cortices, ligna, manicæ, chyrothecæ in saxa mutantur.

Prope Torgam in Albi trabes molares mutatae in saxa reperiuntur.

Tribus miliaribus à Francofurto ad Oderam fons est, qui folia, & arborum ramos in lapides transformat.

In Britannia magna spelunca est, ad Devernam sita, in quam quicquid aquarum influit in lapidem coagulatur.

Luxa Carthusiam Francofurti ad Oderam aqua præterlabitur, quæ ligna, cochleas, & nucum putamina in lapides mutat, etiam si in ea vivæ Ranæ degant sine noxa.

In lacu Hyberniæ omne quod iniicitur, vel in ferrum convertitur, vel si fundum petit in lapidem transit.

Similiter in Ungaria in comitatu Barsiæ invenitur ingens fluvius, qui quamprimum ex scaturigine erumpit, in substantiam saxeam non aliter, quam tempore hyemis, aqua frigore congelascit.

Aqua Berilli, & Adamantis omne vegetabile in lapidem transmutat si Paracelso credendum est.

Est

Est fons apud Ginetri castrum, sexto à Vienna lapide semotus, qui à culina ad moletrinam currit, per ligneos canales, in quibus si quid imprimas, vel sculpes, altero die lapidem invenias cum impressa concretum effigie.

Aquæ Tophacæ visuntur non procul à Leffingen Bollam versus, ubi balneum innotuit paucis aliquot hinc ab annis, apud Wurt dictum flumen. Ubi aqua ex tubo effluens subiectum monoxycon, totum incrustavit poroso lapide. Ita circum Badenæ Helveticas, Tigurum, Egglison, Engen, aliaque vicina loca visuntur aquæ, quæ omnia vel in lapides convertunt, vel saltem foris porosa substantia incrustant, obducuntque. Andernaci etiam ista observantur.

In Thermis Carolinis Bohemiæ quævis aquis quibusdam impositis una nocte crusta lapidea obducuntur.

In Veronensi agro lapideæ tabellæ inveniuntur, quales Islebianaæ sunt (de quibus in capite de Saxo Sciffili egi) quæ pisces in se habeant, quasi insculptos, mutati enim sunt in lapides.

In quibusdam Ponti locis, Theophrasto authore, pisces etiam fossiles reperiuntur.

In agro Luneburgensi ossa belluarum in lapides versa inveniuntur, & prope Heidelbergam circa Hildeshemium Cornua, vel Cornu Ammonis.

Ut in variis terræ locis varia lapidum genera reperiuntur, & crescunt, ita etiam in variis animalibus, variisque animalium partibus. Nam in conchis Margaritæ, in Bufone Bufonius lapis, in cervi capra Bezoar, in gallo gallinaceo Alectorius, in hyrundine Chelidonium, ac in aliis alii nascuntur, & reperiuntur qui omnes ab animalibus nomen obtinent. Solus homo qui in quavis corporis parte

536 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
lapides gignit illis nullum peculiare nomen dedit.

In capite, pulmonibus, stomacho, hepate, vesicula fellis, renibus, vesica, articulis, & intestinis hominis sapissime deprehensos fuisse maximos calculos medicis omnibus luce meridiana clarius est. Habui hic Pragæ nobilem quendam in cura qui cum diu colica laborasset, eaque in paralyfin desisset, calculum per intestina ovi gallinacei magnitudine subruffum, nec adeo durum per alvum eiecit. In hepate fabæ maioris magnitudine, & qui colore lapidem Bezoar referebat, habuit aurifaber quidam senex Pragensis; Eundem adhuc servat senis filia Sonteri aurifabri uxor.

Narrat Ægineta lib. 3. cap. 31. quendam qui diu sanguinem eiecerat quatuor calculos asperos tribulorum modo ad magnitudinem siliquarum tussi eiecisse.

Benivenius Henricum quendam Alemannum cum diu tussi inani laborasset, tandem calculum avellanæ magnitudine egressisse tussi scribit.

Fernelius itidem se quendam Alemannum cum diu tussi inani laborasset tandem calculum avellanæ magnitudine egressisse tussi scribit.

Fernelius itidem se quendam novisse qui sæpe duros hordei, & pisi magnitudine calculos tussi expelleret affirmat. Gesnerus recenset in Bodehorni Iuriconsulti fellis vesicula 22. calculos fuisse inventos, & Fallopius similiter in vesicula fellis se a 123. calculos reperisse narrat.

In vesica, & renibus calculos reperiri tam vulgare est ut superfluum sit ideo exempla in medium adducere.

a Simili modo, hic Leida, Cl. V. Henricum Florentium
Medicinæ Doctorem apud Lugd-Bat. peritissimum,
mulie-

muliebri corpore (cuius nomen erat Catharina
Hamburgensis, Amstelredami patibulo affixa) pu-
blice in loco Anatomico dissecto Anno M. DC. XVIII.
è vesicula fellis 124. calculos, quadratos omnes eius-
dem ferme magnitudinis, & crassitie, cinerei colo-
ris, extraxisse vidimus.

CAP. CCC.I

De modo quomodo, & cur variae res in lapi-
dem mutantur.

Q UO pacto variae res in lapides mutantur à mul-
tis traditum est. Fallopius in libro de metallis,
& fossilibus succum lapidescentem, id est, humo-
rem quendam optime elaboratum, & coctum, ac
genitum ex materia lapidosa cum aqua commix-
tum, causam præcipuam docet, eundemque succum
si cum aqua tantum confusus sit, & non commix-
tus, non transmutare res, sed saxeo cortice obduce-
re. Idemque fieri si ramenta lapidum, ac exiguae
illius portiones aquæ commisceantur. Efficientem
causam mixtionis calorem ponit non frigiditatem:
ac herbas quasdam ut Corallium, aut corallinam
nutriri succo lapideo, & allicere quem aliæ vicinae
respuunt; non tamen prius lapidescere, quam hu-
midum aqueum, quod succus lapidescens pro vehi-
culo habuit, semotum fuerit. Succum præterea la-
pidescentem Fallopius statuit triplicem, unum non
purum, alterum purum, clarum, limpidum, & gem-
meum, qui exhalationem siccam pro materia in suo
humore habet, & cum corpus aliquod imbibit in
nobiliorem lapidem, aut gemmam transformat.
Hoc modo ligna in Jaspides vel Achates transmuta-
ri existimat. Tertium cum, qui alimenti causa à
plantis appetitur, ut à Corallio, & in nonnullis par-

538 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
tibus marinis tantum reperitur. Impurum succum
in quavis terra reperiri tradit, ac propterea litho-
spermum lapidea semina quæ nec urantur, nec
emolefcant, nec eliquentur in quavis terra produ-
cere.

Mauritius Cordæus Corallium non solum ab
ambiente frigore indurari putat, sed quod abscon-
ditam habeat in se suæ duritiei energiam, quæ à cir-
cunstante aëre affecta illam produxit.

Mathiolus materiam quæ quævis in lapi-
dem transmutat dicit esse lutum, in quo mul-
to plus sit tenacis terræ, quam aquæ, præterea ra-
menta saxorum quæ aquarum decursus abradit.
Deinde succum lapidescentem, qui cum in cavi-
tates corporis irrepserit quiescens frigore concre-
scit.

Paracelsus coagulationem per spiritum salis, qui
omnia salis corpora coagulat fieri existimat, ac
aquam qui hunc spiritum cum subtilissimis lapi-
dum partibus fert corporum vacuas partes, per-
meare, opplere, ac penetrare sicuti tinctura pan-
num in quo permanet, & tandem similiter in iis
manere, ac lapidescere. Alibi mucum in torren-
tibus adherere lapidibus, qui tandem lapide-
scat, vel exiccatus in vitro in lapidem commu-
tetur, docet. Alii alio modo, aliisque efficienti-
bus causis transmutationem fieri autumant. Ego
ut quid in lapidem transmutetur & patientis, id
est, rei transmutandæ, & agentis, id est, efficien-
tis causæ cum sua materia, qua tanquam proxi-
mo instrumento utitur, dispositionem aptam re-
quiri, & præ manibus esse debere autumo. Rei
enim transmutandæ, seu patientis dispositio ta-
lis esse debet, ut corpus habeat porosum, vel pe-
netrabile, ut hoc modo omnes, & minutissi-
mæ,

mæ, intimæque illius partes proprio, vel agentis humido humectari possint. Deinde ut humiditas propria, vel adventitia ab eo facile secedere possit. Agens, sive calor intensus, sive remissus sit etiam humidum actu, vel potentia patienti, vel sibi adiunctum habere debet, idque aquosum, vaporosum, oleosum, vel combustibile. Deinde agentis materia aqua, vel spiritus vel aliud quiddam acutum ad intima penetranda, & partes patientis alterandas, & disseccandas esse debet. Præterea agentis materia partes terrestres ita subtiles, & in minima resolutas contineat oportet, ut in aquam iniectæ, aut exhalationibus commixtæ diaphanitatem non impediunt, aut conspici non possit, id est, per tota humido commixtæ sint: quemadmodum vinum cum aqua miscetur commixtum est, aut tartarus vini in purissimo vino resolutus consistit. His omnibus adiungi vis quædam assimilatrix materiæ agenti insidens, quam aliqui virtutem lapidificandi vocant, debet. Huius essentia, ut formarum omnium effectrices causæ, & essentiæ ignotæ sunt, ita hominis ingenium, & investigandi industriam illudit, & superat. Dixi agentem humidum debere habere aquosum, ut nempe vehiculi loco sit terrestri materiæ quam in se continet, & rem transmutandam (si pinguis, & oleosa non sit) subire possit. Dixi vaporosum, ut si sub materia transmutanda positum sit, in illam deferri, & sublimari possit. Dixi oleosum, ut si res transmutanda pinguis, & oleosa sit illam penetrare, illique commisceri possit. Dixi combustibile propter exhalationes, aut spiritus sulphureos mineralium, qui ignis naturam referunt, & materia lapidifica gravidi non solum lapides in meteoris generare, sed longe facilius corpus porosum subeuntes in lapidem (humido proprio, vel patientis expirato)

com-

540 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
commutare possunt. Deinde dixi agentis mate-
riam, vel spiritum debere esse acutum, quia sine
acumine non fit penetratio, & vera commixtio, sed
tantum confusio. Hanc ad rem idonea sunt salium
mineralium corpora, eorumque spiritus quorum
proprium est corpora solvere, & spiritus coagulare,
testante Chymicorum experientia. Vidi enim mul-
toties salis spiritu, spiritum Corallorum, Margari-
tarum, Oculorum Cancris, & aliorum mineralium
etiamsi vini essentia solutus esset, paucis guttulis
iterum coagulari, & in corpus redigi. Et licet hu-
iusmodi salia, vel eorum spiritus non cuius statim
appareant, tamen sciendum nullam fere esse ter-
ram, quæ huiusmodi sal non ferat, nisi prorsus ste-
rilis sit. Nam quæcunque herbarum, & fruticum
ferax est, plurimum salis continet, quod in herba-
rum, & fruticum alimentum cedit, à quibus ite-
rum arte chymica separari non difficulter potest.

C A P. CCCII.

Quomodo in corpore humano lapides generentur.

Medici fere omnes materialem calculi causam
statuunt lentam, & viscidam materiam quæ à
calore renum, (ut lutum in fornace ab igne) coqui-
tur, & induratur, sed decipiuntur. Nam veras, &
proximas calculi causas omittunt, remotioribus
tantum intenti. Si enim roges unde lentor ille ma-
teriæ manet, quibus partibus constet, & an quis
lentor, & quare in lapidem mutetur? apte respon-
dere non possunt. Si iterum cur cum lenta materia
in intestinis, & naribus copiosa sit ibidem calculus
non generetur, nihil aptius respondent. Nam nec
calorè in naribus deesse, nec in intestinis (ubi non
minor quam in renibus est) obiicere possunt. Si iu-
venes,

venes, adolescentes, & pueros huiusmodi abundare, & scatere viscida materia, & cruda, ac renes senibus calculosis calidiores habere quis illis obiiciat: respondent senum calorem esse præternaturalem, iuvenum naturalem. Sed frivola est hæc responsio, quod iuvenes multique alii sæpe renum calida intemperie laborent, non tamen propterea calculum generent. Deinde quod lotia excepta, & in frigido loco servata lapidescant citius, quam quæ in calido servantur. Si enim calor calculi generationem efficeret in vesica, calculus non minus quam in matula concreceret: præsertim illis quibus statim emicta concrefcit. Si nempe illam tanto tempore in vesica post eiiciendi appetitum retinerent, quanto ut matula concrefcatur, opus est. Deinde etiam quævis materia viscida ab illo in lapidem concrefceret. Verum cum utrumque experientia falsum ostendat, nequaquam calor intensior indurationis materiæ calculosæ causa erit; sed potius ipsa materiæ apta dispositio, non dissimilis ab ea, quam requiri dixi, ut lapidis fiat generatio in terra. Materia itaque ex qua calculus in homine generatur humor est superfluous separatus ab alimento. Constat is ex aqua simplici elementalī, & terrestri materia. Terrestris materia pro alimenti natura varia est. Nam vel est crassa, & difficulter liquabilis vel est tenuis, & facile liquabilis. Crassa luti, vel boli instar ex terrestribus alimenti portionibus à natura in minimas particulas resoluta est. Liquabilis est quæ salis communis instar, diaphana, clarissima, & limpidissima, in aqua dissolui potest. Hæc ut salium multæ differentiæ sunt, ita multiplex est. Nam vel aluminis salis communis, nitri, vitrioli, armeniacy, tartari, vel aliorum naturam refert. Humor itaque hic ex terra, aqua, & sale constans dum à natura per ordinaria emunctoria

542 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
ria non expellitur, sed in visceribus hæret varia ob-
structionum genera, variosque morbos generat, &
si humidum aqueum ab ipso, vel totum vel ex parte
decedat, in lapidem coagulatur, & fatiscit. Lutum
enim bolus aut terra illa in minimas partes soluta la-
pidescit propter remanens sal, quod illi adiungitur,
& insita proprietate nisi nimia aquei humoris co-
pia diluatur, aut ei nimius humor adsit, in ipsa aqua
indurescit, & congelascit ut vitri confectio osten-
dit. Non enim necesse est omni humore destitui ut
lapis generetur, sufficit enim præcipuam partem
decedere. Terrestris hæc materia, & sal hoc non
generatur in homine, sed ex alimentis manat, quæ
sine his neque sustentari, neque conservari pote-
rant. Ut illa his indigebant, ita & homo cuius soli-
dæ partes, ut ossa, caro, dentes, & cæteræ, terra, sed
multas alterationes passa opus habent; Ad huius,
& illorum connexionem promovendam, & corru-
ptionem impediendam non levis momenti est sal,
naturæ quasi balsamum: quod prius ipsi alimento,
& postea humori qui ex alimento provenit, insidet,
& sanguini commiscetur, ac postea si superfluum sit,
recte valente excretrice facultate à natura secerni-
tur, & per urinam, & sudores expellitur, ut & ter-
reus, feculentusque sanguinis humor, qui in urina
hypostasim facit, & calculo materiam præbet: qui
facile in renibus (si illorum calor imbecillus sit) ut
in senibus, aut morbo afflictis contingit, concre-
scit. Calor enim renum magnus, non solum non
iuvat calculi coagulationem, sed potius impedit: ut
iuventus quæ raro calculis propter caloris abun-
dantiam obnoxia est, & excreta urina, approbat.
Nam si calida fervetur, ut ante notavi, non tam cito
calculos ponit quam si refrigerari sinatur, idque
omni salis generi proprium est. Dum enim in li-
quore

quore Crystalli formam accepit, eo iterum calefacto, solvitur. Id itaque ut extra corpus humanum faciunt salia, ita multo citius in corpore. Concurrere itaque debent ad calculi generationem in corpore humano concoctricis & expultricis facultatis imbecillitas, renum frigida intemperies, & copia terrestris materiae, & salis in humido soluti. Hæc enim duo iuncta humidi beneficio tanquam medio partes partibus apponendo facile glutinantur, ac glutinata tartari nomen chymicis à vini lapillo simili fere modo generato, obtinent. Hic tartarus si multum terræ habeat lapidis vulgaris formam refert, ac pro quantitate salis adiuncti durior, vel mollior est. Quo enim plus salis habet eo magis compingitur, & induratur terrestris materia. Non tamen maxima salis quantitas minimam terrestrem in lapidem cogere potest. Quia proportio quædam certa utriusque requiritur. Terrestris portionis quantitas tanta esse debet ut impedire possit ne sal illi unitum solvi possit, salisque tanta ne terra fatiscat, ac pulveris instar diffluat. Hanc proportionem natura ipsa observat, & experientia chymicorum deprehendere potest. Viscida materia hic nulla glutinis instar ad glutinandum, ut vulgares medici somniant, requiritur. Si enim talis adesset me iudice calculi generationem impediret. Viscidum enim aquæ mixtum calculum efficere nemo ne in rebus quidem exteris unquam vidit, sed potius contrarium, cum mollius ab aqua, & citius si calida sit reddatur. Vulgare enim gluten aqua dissolvitur, non lapidescit. In renibus vero, vel vesica, aliisve corporis partibus cum nunquam desit humor calidus quo pacto viscida materia cuius proprium est ab humido calido dissolvi, lapidescere poterit? Glutinis vices in calculi generatione præstat sal, quod ut dixi

544 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
dixi in proportionata quantitate humoris congelatur, & indurefcit. Id fi lutoſæ terreſtri materiæ optime commixtum beneficio aquei humoris fuerat, eo diminuto, ac ad requiſitam quantitatem reducto ſibi adiunctas terreſtres portiones indurat, & in lapidem ſecum cogit: prorfus eodem modo quo ſi lutum aquæ communi optime commiſceas, & frigori exponas aqua congelatur, ac luto conſiſtentia firmæ cauſa eſt, non quidem Cryſtalli, aut glaciei, ſed lapidis forma. Si parum aquæ luto adiunctum fuerit, neque plus quam ipſius humectationi ſufficiebat lapidem plane refert. Ut in luto frigus, abſque glutine, duritiem, conſiſtentiam, & cohærentiam efficit, ita in lapidibus ſal, quod in glaciei, vel Cryſtalli ſpeciem in humore apto congelatur, & induratur ut ſpagyricis notiſſimum eſt. Si quis obii-
ciat caſeum qui lentus, & viſcidus eſt experientia certiffima calculoſis nocere, ac calculi generationem promovere. Utrumque concedo, nempe & viſcidum eſſe, & lentum, & calculo materiam præbere. Verum viſciditatem, ſeu lentorem ipſius in cauſa eſſe nego. Imo opinor caſeum nocere non poſſe quamdiu viſciditas, ipſius ſubſtantia iam ad alimentum paratæ, adhæret: idque propter rationes ſupra allatas. Nocet itaque propter aliam cauſam, quia videlicet multum terreſtris materiæ ex qua oſſa, & ſolidiores partes fœtus ali debent continet. Hæc dum propter acrimoniam ſalis adiuncti in minimas partes reſolvitur, viſciditas illi prius annexa ab acrimonia, & tenuitate falſi humoris exeditur, & conſumitur, ut totus humor tenuis, & detergens reddatur, quemadmodum in vino contingit. Id enim recens expreſſum, ac in dolium immiſſum primum viſcidum eſt, & lentum diluti glutinis inſtar, poſtmodum tamen tempore tam tenue reddi-

redditur ut in vitra effusum propter partium tenuitatem atomorum similitudine exiliat. Eo cum redactum est tum primum calculos, seu tartarum ad vasis latera se ponere deprehenditur. Sed obiici potest iterum exemplum luti, aut argillæ, quæ aqua imbuta tam viscida est, ac tam firmiter equorum pedibus adhæret, ut sæpe ferreos calceos in illa relinquere, prius quam pedem eximere possint, debeant: quæ etiam solo ignis calore tanquam præcipua efficiente causa in lapidem testaceum abit. Respondeo absque aqua argillam viscidam non esse, cum visciditas, absque humido esse non possit, aquam vero consumi igne, nec prius argillam lapidescere, ignem præterea esse quidem causam, sed non propter solum calorem id facere, sed propter materiam quam exurit, & cætera quæ cum flamma, & fumo secum fert, ac ut lutum, vel argilla lapidescat sunt necessaria. Deinde quia ea aufert, quæ impediunt ne argilla lapidescat: aqueam enim humiditatem quæ argillam viscidam facit tollit, à corpore separat, & in auras resolvit. Fert autem secum ignis, humiditatem oleosam, quæ eius pabulum est, præterea falsos, ac sulphureos spiritus, ac exhalationes siccas cum terrestribus portionibus in minima resolutis; quæ omnia materiæ combustibili insunt; ut fuligo à fumi copia in massam redacta clare, & perspicue docet. Terra enim inde elici, & sal deinde humiditas inflammabilis, & spiritus possunt, ita ut ignis noster non simplex quiddam & elementum, sed mixtum dici possit. Nisi quis calorem summum ignem esse velit, & à reliquis quibus inest secernat. Sed ita qualitatem non substantiam inde efficiet, utpote quæ subiecto insit, & sine ipso, ac per se subsistere non possit, quod omnibus qualitatibus proprium est. Ignis itaque pabulum suum

546 DE LAPID. AC GEMM. IN SPECIE
hoc est terram, salem, spiritus, ac exhalationes, quæ
in materia, quam comburit continentur in argilla,
vel luti corpus (expulsa prius ipsius viscosa humidi-
tate) deferens, facile illam in lapideam formam ver-
tere potest. Nam & sine his argilla, vel lutum pro-
prij salis beneficio quod quævis terra in se continet,
iuvante intenso calore, tanquam externo efficiente,
partesque suo motu coniungente, lapidis formam
accipere potest. Calor itaque intentus, seu ignis
noster tanquam causa quædam communis efficiens,
& sine qua nihil fieret, dum ad lapidis formam in-
ducendam aptam materiam, & quæ externam ha-
bet causam efficientem sibi annexam nanciscitur,
lapidem facere potest. qui putat ignis subiectum,
seu materiam combustibilem nihil ad terræ coagu-
lationem facere, accipiat cineres, ac à sale abluat:
Deinde eos adiecta aqua, cucurbitæ vitreæ indat,
ac igni committat, videbit nunquam lapidescere
posse, primum quod nullum sal proprium habeant:
præterea quod per vitrum, ignis ex materia combu-
stibili cui inhæret illis neque spiritum, exhalatio-
nem, salem, neque aliud quicquam communicare
possit. Si vero salem à cineribus non auferat, mox
lapidescere proprio sale in cucurbita vitrea depre-
hendet. Est itaque vera interna efficiens lapidis
causa tum in materia ipsa, quæ lapidescere debet,
tum in ea materia, quæ ut aliquid lapidescat accede-
re debet. Ac calor tantum externus efficiens, quia
principium motus est: quem ego verum non ap-
pello, sed eum tantum quo præsentem effectus fit, &
absente non fit. Sed etiam si verum esset lutum à
calore tanquam efficiente causa lapidescere, non
tamen ideo sequitur in corpore humano simili mo-
do calculum fieri. Quia ut ex præcedentibus colli-
gi potest: lutum quamdiu humidum manet in lapi-
dem

dem abire non potest; Sed tum primum cum ab igne hoc depulsum, aut absumptum est. In corpore humano vero cum lutosa materia nunquam absque copioso humore præsertim in vesica, renibus, & ureteribus sit, quo pacto à calore non potente depellere humidum indurari poterit? Aliud itaque quippiam quam calor esse debet quod coagulet, & vere efficiat lapidem, vel calculum. Causa formalis lapidis est occulta quædam in renibus, aut aliis partibus dispositio ad lapidem generandum.

CAP. CCCIII.

Sequuntur nonnullorum Lapidum, & Gemmarum ex variis Authoribus secundum alphabeti ordinem descriptiones, num autem lapides isti omnes, aut gemmæ in rerum natura sint non satis constat, quod ignotæ sint.

Plinio, Alberto Magno, Evace, Bartholomæo Anglico, Ludovico Dulci, variisque authoribus, qui de gemmis scripserunt, aliquæ gemmæ, vel lapides tam paucis notis describuntur, ut nemo quinam sint discernere possit. Aliquorum etiam nomina à Barbaris authoribus ita corrupta sunt, ut quis dubitet, num veterum lapides sint, ad quorum nomina accedunt, num vero alii. Ne itaque à nonnullis authoribus tractati lapides à me videantur omissi, placuit secundum alphabeti ordinem illos hic describere.